

T Ü R M O B

TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ
(UNION OF CHAMBERS OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS OF TURKEY)

TÜRMOB VERGİ GELİRLERİ RAPORU

Vergi gelirleri, başta reel sektör olmak üzere ekonomideki aktörlerin performansı, vergi doğuran faaliyetlerin hacmi ve nihai olarak gayri safi yurt içi hasıladaki (GSYH) büyümenin önemli bir göstergesi niteliğindedir. Ülkedeki genel siyasi atmosfer, dış politikadaki gelişmelerin ekonomiye yansımaları, sermaye akımları, yatırım ortamının durumu ve yatırım eğilimi, piyasaların işleyişi, bütün olarak genel ekonomik gidişat ve vergi yaratan ekonomik faaliyetler arasında sıkı bir ilişki bulunuyor. Vergi cephesindeki gelişmeler ve elde edilen performans, hem genel ekonominin büyüme eğilimi açısından önemli bir temel gösterge, hem de kamu açıkları, bütçe dengesi alanında öngörülebilirlik açısından belirleyici durumda.

Ekonomide soğuma, iç talepte yavaşlama dönemlerinde, tüketimdeki daralma, dolaylı vergilerdeki tahsilata çabuk yansırken, bunun vergi doğuran faaliyetleri baskılaması sonucu reel sektörde yol açtığı dolaylı etkilerin kazanç ve karlar üzerinden alınan doğrudan vergilere yansımaları, sonraki dönemleri buluyor. Vergi tahakkukunda önemli bir performans kaybı yokken, tahsilatta meydana gelen ani düşüşler ise ekonomide ve piyasalarda konjonktürel olarak ortaya çıkan akut olumsuzluklara işaret edebiliyor. Ekonomide daralma eğiliminin süreklilik kazanması durumunda vergi doğuran faaliyetlerde gerileme kalıcı hale geliyor ve bu durum devletin vergi gelirlerine olumsuz yansıyor.

İLK 10 AYDAKİ VERGİ PERFORMANSI

Bu yılın Ocak-Ekim döneminde ülke genelinde vergi tahakkuku geçen yılın eş dönemine göre yüzde 15,4 oranında nominal artışla yaklaşık 483 milyar lira olurken, aynı dönemdeki tahsilat yüzde 9,5’lik artışla 365 milyar TL dolayında gerçekleşti. Ekim sonu itibariyle 12 aylık ortalamalara göre yüzde 7,89 olan enflasyonla indirgenildiğinde on aylık vergi tahakkukundaki “reel” artış yüzde 7 olurken, aynı dönemde vergi tahsilatındaki reel artış yüzde 1,5’te kaldı.

İlk on aydaki vergi tahsilatının 119,1 milyar lira ile yüzde 32,6 oranındaki bir bölümünü gelir, kar ve mülkiyet üzerinden alınan doğrudan (vasıtasız) vergiler oluşturdu. Geçen yılın aynı dönemine göre doğrudan vergilerde tahsilat nominal bazda yüzde 15,1, reel olarak yüzde 6,7 artış gösterdi.

Bu kapsamda ilk on ayda 78,3 milyar liralık gelir vergisi tahsil edilirken, bunun 72,6 milyarını ücretlerden yapılan gelir vergisi tevkifatı oluşturdu. Aynı dönemde beyana dayanan gelir vergisi tahsilatı 3,9 milyar, geçici gelir vergisi tahsilatı ise 1,5 milyar, basit usulde gelir vergisi tahsilatı ise 326 milyon lira düzeyinde kaldı.

İlk on ayda doğrudan vergiler kapsamında 31,2 milyar liralık kurumlar vergisi tahsil edildi. Bunun 30,8 milyar liralık bölümünü kurumlar geçici vergisi oluşturdu.

Yine doğrudan vergiler kapsamında yer alan mülkiyet vergilerinde on aylık tahsilat da 9,6 milyar lira olarak gerçekleşti. Bunun 9,2 milyar lirası motorlu taşıt vergileri, 380 milyon lirası ise veraset ve intikal vergisi olarak tahsil edildi.

Geçen yıla göre nominal bazda gelir vergisi tahsilatında yüzde 11,7, kurumlar vergisinde yüzde 26,5, mülkiyet üzerinden alınan vergiler tahsilatında da yüzde 10,3 artış yaşandı.

DOLAYLI VERGİLERDE “REEL” DÜŞÜŞ

İlk on aydaki 365 milyar liralık vergi tahsilatının 245,9 milyar lira ile yüzde 67,4’ünü ise vatandaşların tüketimini oluşturan mal ve hizmetler üzerinden, fiyatın içinde, kaynağından kesilen “dolaylı” vergiler oluşturdu.

Yıllar itibariyle vergi gelirlerinin en büyük bölümünü oluşturan ve bütçenin en büyük finansman kalemi olan dolaylı vergilerde bu yıl ilk on aydaki tahsilat artışı, doğrudan vergilerdekinin yarısı düzeyine bile erişemedi. Dolaylı vergiler, reel bazda ise geriledi. İlk on ayda geçen yılın eş dönemine göre cari olarak yüzde 7 artan dolaylı vergilerin, enflasyonla indirgeniğinde reel bazda yüzde 0,8 oranında gerilediği belirlendi. Buna bağlı olarak geçen yılın ilk on ayında yüzde 69 olan dolaylı vergi oranı, bu yıl aynı dönemde yüzde 67,4’e indi.

En önemli dolaylı vergi kalemlerinden dahilde alınan KDV’de on ayda yüzde 6,2’lik nominal artışla 42,8 milyar lira olan tahsilat, reel bazda yüzde 1,6 geriledi.

Dolaylı vergi hacminin en büyük bölümünü oluşturan Özel Tüketim Vergisi’nde (ÖTV) on aydaki tahsilat da nominal bazda yüzde 12, reel bazda ise sadece yüzde 3,8’lik bir artışla 96,5 milyar lira oldu. On ayda petrol ve doğal gaz ürünlerinden 45,8 milyar, tütün mamullerinden 26,5 milyar, motorlu taşıtlardan 13,9 milyar, alkollü içeceklerden 6,4 milyar, kolalı gazozlardan 320 milyon, dayanıklı tüketim ve diğer mallardan ise toplam 3,6 milyar liralık ÖTV tahsilatı gerçekleştirildi.

Geçen yıla göre ÖTV tahsilatı reel olarak tütün mamullerinde yüzde 10,1, alkollü içeceklerde yüzde 5,2, kolalı gazozlarda da yüzde 4 artarken, petrol ve doğal gaz ürünleri ile motorlu taşıtlardan ÖTV tahsilatındaki reel artış yüzde 0,9’da kaldı.

Banka ve Sigorta Muameleleri vergisinde on aylık tahsilat nominal yüzde 20, reel yüzde 11,4 artışla 9,2 milyar lira oldu.

On ayda yüzde 2,7 cari artışla 4 milyar lirayı aşan Özel İletişim Vergisi tahsilatı, reel bazda yüzde 4,8; aynı dönemde nominal yüzde 7,2 artışla 734 milyon lira olan Şans Oyunları Vergisi reel olarak yüzde 0,6 azaldı.

DIŞ TİCARET VERGİLERİNDE GERİLEME

Uluslararası ticaret ve işlemlerden alınan vergiler ise dış ticaret performansına paralel olarak nominal bazda da geriledi. Bu vergilerde toplam 67,6 milyar lira olarak gerçekleşen on aylık tahsilat geçen yılın eş dönemine göre nominal bazda yüzde 0,1, reel bazda yüzde 7,4 düşüş gösterdi.

Bu kapsamda Gümrük Vergisi tahsilatı nominal yüzde 7,6 artış, reel bazda yüzde 0,3 düşüşle 7,3 milyar lira olurken, en büyük bölümü oluşturan “İthalden alınan KDV”de tahsilat nominal bazda yüzde 1,1, reel bazda 8,3 azalarak 60 milyar liranın altına indi.

Yine dolaylı vergi niteliğindeki Damga Vergisinde Ocak-Ekim dönemindeki tahsilat nominal yüzde 10, reel yüzde 2’lik bir artışla 10,8 milyar lira oldu.

Yargı, Noter, Vergi Yargısı, Tapu, Pasaport ve Konsolosluk, Diploma, Trafik Harçları ile diğer çeşitli işlemlerden tahsil edilen harçların toplam tutarı ise yüzde 4,1’lik nominal artışla 14,3 milyar lira olurken, reel bazda yüzde 3,5 düşüş kaydetti. En büyük düşüşler Trafik Harçları ile Pasaport ve Konsolosluk Harçlarında yaşandı.

Vergi tahsilatında cari ve reel değişim (Ocak-Ekim; Milyon TL)

	2015	2016	Değişim (%)	
			Cari	Reel
VERGİ GELİRLERİ	333.337,3	365.034,8	9,5	1,5
DOĞRUDAN (VASITASIZ) VERGİLER	103.456,7	119.109,0	15,1	6,7
-Gelir Vergisi	70.108,7	78.338,4	11,7	3,5
-Kurumlar Vergisi	24.675,6	31.202,5	26,5	17,2
-Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	8.672,4	9.568,1	10,3	2,2
Veraset ve İntikal Vergisi	298,0	380,0	27,5	18,2
Motorlu Taşıtlar Vergisi	8.374,4	9.188,2	9,7	1,7
DOLAYLI (VASITALI) VERGİLER	229.879,0	245.924,8	7,0	-0,8
-Dahilde Alınan KDV	40.332,4	42.840,7	6,2	-1,6
-ÖTV	86.099,9	96.457,0	12,0	3,8
Petrol ve Doğalgaz Ürünleri	42.051,3	45.774,9	8,9	0,9
Motorlu Taşıt Araçları	12.732,1	13.867,7	8,9	0,9
Alkollü İçkiler	5.651,1	6.413,8	13,5	5,2
Tütün Mamulleri	22.283,3	26.482,2	18,8	10,1
Kolalı Gazozlar	285,3	320,1	12,2	4,0
Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallar	3.096,7	3.598,3	16,2	7,7
-Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	7.687,5	9.239,2	20,2	11,4
-Şans Oyunları Vergisi	684,8	733,9	7,2	-0,6
-Özel İletişim Vergisi	3.913,3	4.017,1	2,7	-4,8
- D.A. Diğ. Mal ve Hiz.V.(6113 S. K. kap.)	-0,4	-1,1	-	-
-Dış Ticaretten Alınan Vergiler	67.637,8	67.560,0	-0,1	-7,4
Gümrük Vergileri	6.770,6	7.287,7	7,6	-0,3
İthalde Alınan KDV	60.689,1	59.998,0	-1,1	-8,3
Diğer Dış Ticaret Gelirleri	178,0	274,3	54,1	42,8
-Damga Vergisi	9.816,7	10.810,2	10,1	2,0
-Harçlar	13.706,7	14.267,9	4,1	-3,5

TAHSİLAT ORANI 2015'E GÖRE 4 PUAN DÜŞTÜ

Ocak-Ekim döneminde vergi tahsilatındaki artış, vergi tahakkukundaki artışın çok altında kaldı. Ülke genelinde geçen yıla göre yüzde 15,4 artışla 483 milyar liralık vergi tahakkuk ederken, 365 milyar liralık tahsilat gerçekleştirildi ve tahsilattaki artış yüzde 9,5 olarak gerçekleşti.

Buna bağlı olarak on ayda gerçekleştirilen toplam vergi tahsilatının, aynı dönemdeki toplam vergi tahakkukuna oranı geçen yılın eş dönemine göre 4 puan gerileyerek yüzde 75,6 olarak gerçekleşti.

2015 yılının aynı döneminde toplam 418,6 milyar liralık vergi tahakkukuna karşılık toplam 333,3 milyar liralık tahsilat gerçekleştirilmiş, tahsilatın tahakkuka oranı yüzde 79,6 olarak gerçekleşmişti.

Vergi tahakkuk ve tahsilatı (Ocak-Ekim; Milyon TL)

	2015			2016			Değişim (%)	
	Tahakkuk	Tahsilat	Tahs/ Tah. (%)	Tahakkuk	Tahsilat	Tahs/ Tah. (%)	Tahakkuk	Tahsilat
VERGİ GELİRLERİ	418.615,4	333.337,3	79,6	482.973,7	365.034,8	75,6	15,4	9,5
DOĞRUDAN (VASITASIZ) VERGİLER	140.445,7	103.456,7	73,7	171.070,7	119.109,0	69,6	21,8	15,1
-Gelir Vergisi	92.897,1	70.108,7	75,5	107.847,1	78.338,4	72,6	16,1	11,7
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	9.184,9	3.526,0	38,4	11.816,1	3.933,6	33,3	28,6	11,6
Basit Usulde Gelir Vergisi	716,9	327,6	45,7	768,0	326,2	42,5	7,1	-0,4
Gelir Vergisi Tevkifatı	80.833,7	64.900,7	80,3	92.865,9	72.613,9	78,2	14,9	11,9
Gelir Geçici Vergisi	2.161,7	1.354,5	62,7	2.397,2	1.464,6	61,1	10,9	8,1
-Kurumlar Vergisi	34.023,9	24.675,6	72,5	47.487,6	31.202,5	65,7	39,6	26,5
Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	7.228,1	496,0	6,9	13.047,2	238,1	1,8	80,5	-52,0
Kurumlar Vergisi Tevkifatı	288,6	183,1	63,4	316,6	188,4	59,5	9,7	2,9
Kurumlar Geçici Vergisi	26.507,1	23.996,5	90,5	34.123,8	30.776,0	90,2	28,7	28,3
-Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	13.524,7	8.672,4	64,1	15.736,0	9.568,1	60,8	16,3	10,3
Veraset ve İhtikali Vergisi	652,7	298,0	45,7	1.198,6	380,0	31,7	83,6	27,5
Motorlu Taşıtlar Vergisi	12.872,0	8.374,4	65,1	14.537,4	9.188,2	63,2	12,9	9,7
DOLAYLI (VASITALI) VERGİLER	276.321	229.879	83,2	310.053,1	245.924,8	79,3	12,2	7,0
-Dahilde Alınan KDV	72.845,4	40.332,4	55,4	89.080,8	42.840,7	48,1	22,3	6,2
-ÖTV	92.604,8	86.099,9	93,0	105.400,5	96.457,0	91,5	13,8	12,0
Petrol ve Doğalgaz Ürünleri	46.626,3	42.051,3	90,2	52.069,4	45.774,9	87,9	11,7	8,9
Motorlu Taşıtlar Araçları	13.001,3	12.732,1	97,9	14.332,3	13.867,7	96,8	10,2	8,9
Alkollü İçkiler	6.310,1	5.651,1	89,6	7.365,5	6.413,8	87,1	16,7	13,5
Tütün Mamulleri	22.549,5	22.283,3	98,8	26.826,1	26.482,2	98,7	19,0	18,8
Kolah Gazozlar	338,0	285,3	84,4	346,5	320,1	92,4	2,5	12,2
Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallar	3.779,4	3.096,7	81,9	4.460,5	3.598,3	80,7	18,0	16,2
6111 S.K. Kap. Tahsil Olunan ÖTC	0,2	0,1	53,6	0,2	0,1	60,8	18,3	34,1
-Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	7.868,3	7.687,5	97,7	9.514,2	9.239,2	97,1	20,9	20,2
-Şans Oyunları Vergisi	711,0	684,8	96,3	760,0	733,9	96,6	6,9	7,2
-Özel İletişim Vergisi	3.972,2	3.913,3	98,5	4.432,9	4.017,1	90,6	11,6	2,7
- D.A. Diğ. Mal ve Hiz.V.(6113 S. K. kap.)	-0,4	-0,4	100,0	-1,1	-1,1	100,0	210,6	210,6
-Dış Ticaretten Alınan Vergiler	67.637,8	67.637,8	100,0	67.560,0	67.560,0	100,0	-0,1	-0,1
Gümrük Vergileri	6.770,6	6.770,6	100,0	7.287,7	7.287,7	100,0	7,6	7,6
İthalde Alınan KDV	60.689,2	60.689,1	100,0	59.998,0	59.998,0	100,0	-1,1	-1,1
Diğer Dış Ticaret Gelirleri	178,0	178,0	100,0	274,3	274,3	100,0	54,1	54,1
-Damga Vergisi	13.666,9	9.816,7	71,8	15.300,7	10.810,2	70,7	12,0	10,1
Damga Vergisi	10.691,5	8.538,4	79,9	12.209,9	9.469,7	77,6	14,2	10,9
Eğit. Katkı Payı Ayr. Ger. Damga V.	2.975,4	1.278,3	43,0	3.090,8	1.340,6	43,4	3,9	4,9
-Harçlar	17.014,7	13.706,7	80,6	18.005,1	14.267,9	79,2	5,8	4,1
Yargı Harçları	5.160,3	2.187,2	42,4	5.967,7	2.641,8	44,3	15,6	20,8
Noter Harçları	601,2	591,1	98,3	628,4	617,0	98,2	4,5	4,4
Vergi Yargısı Harçları	1,3	0,2	12,1	1,4	0,3	20,7	10,5	88,5
Tapu Harçları	7.643,5	7.520,8	98,4	8.272,9	8.089,7	97,8	8,2	7,6
Pasaport ve Konsolosluk Harçları	914,0	913,6	100,0	706,8	706,4	99,9	-22,7	-22,7
Gemi ve Liman Harçları	15,6	15,5	99,7	17,3	17,3	99,8	11,3	11,3
İmtiyaz name, Ruhsatname ve Diploma H.	70,5	57,5	81,5	89,1	73,2	82,2	26,4	27,4
Trafik Harçları	527,4	525,0	99,5	294,0	291,5	99,1	-44,2	-44,5
Diğer Harçlar	2.080,9	1.895,7	91,1	2.027,3	1.830,6	90,3	-2,6	-3,4
BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAYAN V.	1.848,9	2,0	0,1	1.849,9	1,0	0,1	0,1	-51,0
DOLAYLI VERGİ/TOPLAM VERGİ (%)	66,0	69,0		64,2	67,4			

TAHSİLAT/TAHAKKUK ORANINDA TARİHİ DİP NOKTA

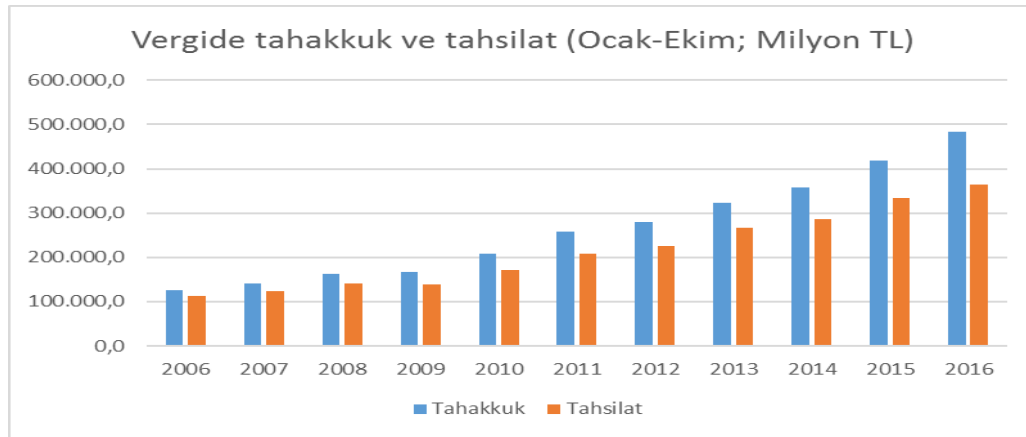
Bu yılın Ocak-Ekim döneminde gerçekleşen tahsilat/tahakkuk oranı tarihi bir dip noktayı ifade ediyor.

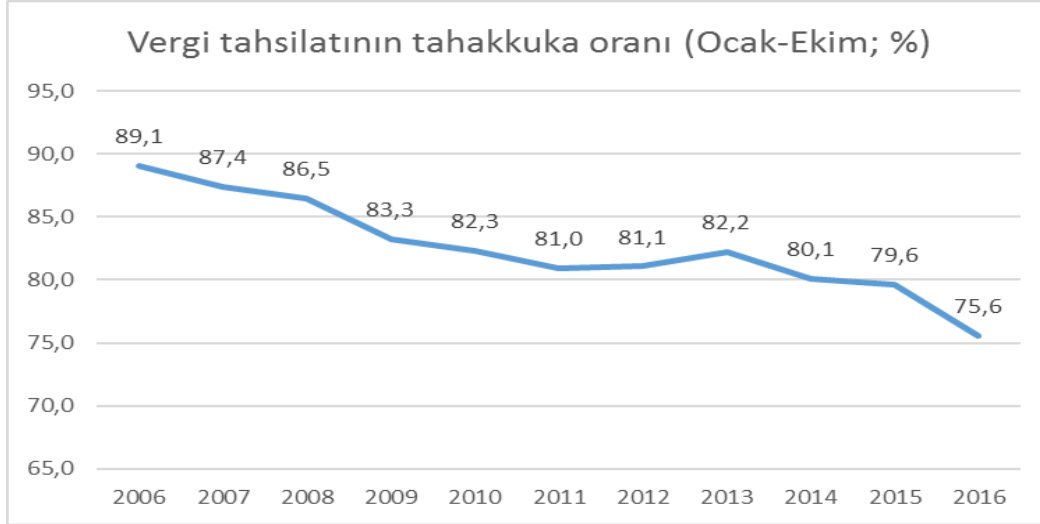
Vergi tahsilatının tahakkuka oranında; merkezi yönetim bütçe sınıflandırmasına geçilen 2006 yılından bu yana Ocak-Ekim dönemleri itibariyle en düşük düzey bu yıl gerçekleşti. Söz konusu oran, ilk on aylık dönemler itibariyle 2006'da yüzde 89,1, 2007 yılında yüzde 87,4, 2008'de yüzde 86,5, 2009'da yüzde 83,3, 2010'da yüzde 82,3, 2011 yılında yüzde 81, 2012 yılında yüzde 81,1, 2013 yılında yüzde 82,2, 2014 yılında yüzde 80,1 ve 2015 yılında yüzde 79,6 olarak gerçekleşmişti.

Buna göre vergide bu yılın ilk on ayında gerçekleşen tahsilat/tahakkuk oranı on yıl önceki düzeyinin 13,5 puan, beş yıl öncekinin 5,4 puan, bir yıl öncekinin ise 4 puan altında kaldı.

Ocak-Ekim dönemleri itibariyle vergi tahakkuk ve tahsilatı

	Tahakkuk (Milyon TL)	Tahsilat (Milyon TL)	Tahsilat/ Tahakkuk (%)
2006	126.286,6	112.529,2	89,1
2007	141.660,8	123.833,1	87,4
2008	162.272,9	140.320,8	86,5
2009	167.138,0	139.163,5	83,3
2010	207.131,9	170.411,3	82,3
2011	257.084,5	208.126,1	81,0
2012	279.020,6	226.176,7	81,1
2013	323.905,0	266.284,8	82,2
2014	357.865,9	286.575,4	80,1
2015	418.615,4	333.337,3	79,6
2016	482.973,7	365.034,8	75,6

TAHSİLAT/TAHAKKUK ORANINDA SON 45 YIL

Yıllık bazda veriler ise vergi tahsilatının tahakkuka oranının 1970-2015 döneminde yüzde 79'la yüzde 93 arasında seyrettiğini gösteriyor.

Buna göre en düşük tahsilat/tahakkuk oranı yüzde 79'la 1982 yılında; en yüksek tahsilat/tahakkuk oranı ise yüzde 93'le 2004 yılında gerçekleşti.

Vergide yıllık tahsilat/tahakkuk

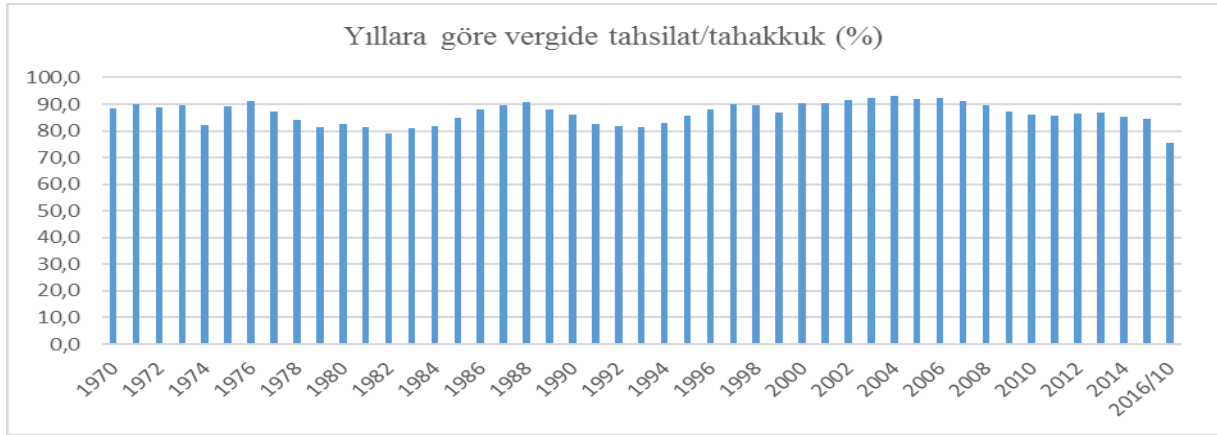
YILLAR	ORAN (%)	YILLAR	ORAN (%)
1970	88,5	1993	81,3
1971	89,9	1994	82,8
1972	88,7	1995	85,6
1973	89,6	1996	88,1
1974	82,3	1997	89,8
1975	89,2	1998	89,5
1976	91,0	1999	86,8
1977	87,1	2000	90,5
1978	84,0	2001	90,3
1979	81,2	2002	91,4
1980	82,5	2003	92,5
1981	81,5	2004	93,0
1982	79,0	2005	92,0
1983	81,1	2006	92,2
1984	81,8	2007	91,1
1985	84,9	2008	89,7
1986	88,0	2009	87,4
1987	89,6	2010	86,2
1988	90,7	2011	85,6
1989	87,9	2012	86,4
1990	85,9	2013	86,8
1991	82,5	2014	85,2
1992	81,7	2015	84,7

Not:

1-1970-2005 yılları tahsilat oranları mahalli idare ve fon payları hariç, ret ve iadeler dahil tutarlara göre alınmıştır.

2-2006 - 2015 yılları tahsilat oranı mahalli idare ve fon payları ile ret ve iadeler dahil tutarlara göre alınmıştır.

3-2008-2015 yılları vergi gelirleri içerisindeki gelir vergisi tevkifatına asgari geçim indirimi tutarı dahildir.

VERGİNİN YÜZDE 45'İ İSTANBUL'DAN

Bu yıl da toplam vergi pastasının yarıya yakını, nüfusu, ekonomik kapasitesi ve vergi doğuran faaliyetlerin hacmi ile orantılı olarak İstanbul'da oluştu.

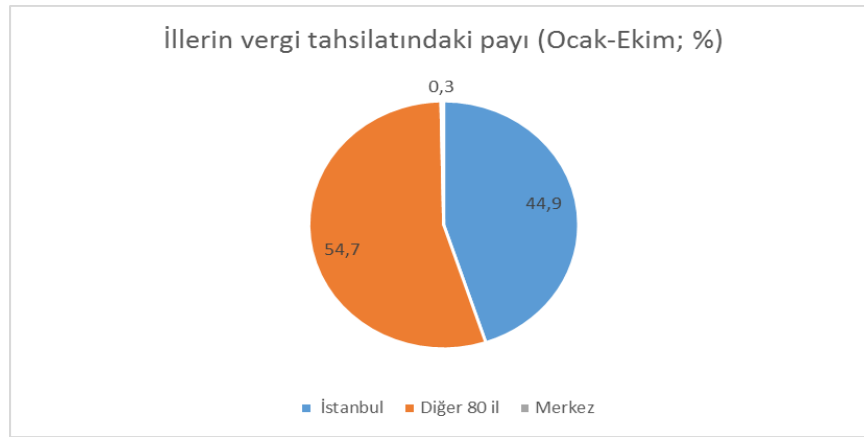
Yılın ilk on ayında ülke genelinde tahakkuk eden 482,9 milyar liralık verginin yüzde 43,4 oranındaki 209,8 milyar liralık bölümünü, İstanbul'da kayıtlı mükelleflere ait tutar oluşturdu. Aynı dönemde tahsil edilen 365 milyar liralık verginin ise yüzde 44,9 oranındaki 164,1 milyar liralık bölümünü İstanbullu mükellefler ödedi.

İstanbul ilk on ayda tahsil edilen vergi miktarında, aynı dönemde 46,5 milyar liralık tahsilatla ikinci sırada yer alan Kocaeli'yi neredeyse dörde katladı. Tahsilat tutarında bu illeri 41,9 milyar TL ile İzmir izlerken, Başkent Ankara 41,8 milyar liralık tahsilatla dördüncü sırada yer aldı. Daha sonra yaklaşık 8 milyar liralık tahsilatla Bursa, 6,1 milyarla Mersin, 4,3 milyarla Antalya, 3,6 milyarla Hatay, yaklaşık 3 milyar lira ile Adana ve 2,7 milyar liralık tahsilatla Konya geldi.

Söz konusu 10 il, ilk on ayda tahakkuk eden vergide 411,3 milyar lira ile yüzde 85,1 pay alırken, aynı dönemdeki yaklaşık 322 milyar liralık tahsilatın ise yüzde 88,2'si bu illerden gerçekleştirildi. Diğer 71 il ise toplam tahakkukta 71,7 milyar lira ile yüzde 14,9 ve 43 milyar lira ile toplam tahsilatta yüzde 11,8 pay aldı.

Vergide ilk 10 il (Ocak-Ekim; Milyon TL)

	Tahakkuk	Tahsilat	(Pay(%))	
			Tahakkuk	Tahsilat
İstanbul	209.846,8	164.074,0	43,4	44,9
Kocaeli	51.412,4	46.518,3	10,6	12,7
İzmir	50.914,9	41.933,3	10,5	11,5
Ankara	56.887,0	41.771,2	11,8	11,4
Bursa	11.938,4	7.964,7	2,5	2,2
Mersin	7.754,1	6.109,6	1,6	1,7
Antalya	7.525,7	4.308,6	1,6	1,2
Hatay	4.815,5	3.590,6	1,0	1,0
Adana	5.557,9	2.985,6	1,2	0,8
Konya	4.597,5	2.729,6	1,0	0,7
10 il	411.250,3	321.985,4	85,1	88,2
Diğer 71 il	71.723,5	43.049,4	14,9	11,8
Merkez	1.193,6	1.193,6	0,2	0,3
TOPLAM	482.973,7	365.034,8	100,0	100,0

İLLERE GÖRE VERGİ TAHUKKUKUNUN SEYRİ

Zonguldak, yılın ilk on ayında yüzde 10,3'le, tahakkuk eden vergi hacmi geçen yılın aynı dönemine göre azalan tek il oldu.

Diğer 80 il içinde ise vergi tahakkuku en fazla artanlar, toplam vergi pastasında son derece küçük paylara sahip illerden yüzde 55,3'le Bitlis, yüzde 47,4'le Adıyaman ve yüzde 40'la Mardin'de gerçekleşti.

Tahakkuk artışında bu illeri yüzde 38,9'la Diyarbakır, yüzde 37,6 ile Karabük, yüzde 35,6 ile Van, yüzde 34,2 ile Hakkari, yüzde 32,6 ile Karaman, yüzde 31,5'le Aksaray ve yüzde 31,3'le Bingöl izledi.

Vergi doğuran faaliyetlerin hacmine paralel olarak geçen yıla göre vergi tahakkuku en düşük artışları ise yüzde 2,1'le Tekirdağ, yüzde 2,8'le Mersin, yüzde 7,2 ile Yalova, yüzde 7,9'la Edirne'de gösterdi.

Vergi tahakkuku en az artan iller sıralamasında bunların ardından yüzde 9,6 ile Burdur, yüzde 9,9'la Kütahya, yüzde 10,8'le Hatay, yüzde 10,9'la Antalya, yüzde 12,5'le Nevşehir geldi.

İlk on aylık vergi tahakkuku (Milyon TL)

En çok artan		En az artan, gerileyen	
Bitlis	55,32	Nevşehir	12,51
Adıyaman	47,36	Antalya	10,92
Mardin	40,04	Hatay	10,83
Diyarbakır	38,86	Kütahya	9,90
Karabük	37,57	Burdur	9,61
Van	35,59	Edirne	7,86
Hakkari	34,21	Yalova	7,17
Karaman	32,61	Mersin	2,81
Aksaray	31,47	Tekirdağ	2,12
Bingöl	31,26	Zonguldak	-10,31

11 İLİN VERGİ GELİRİ AZALDI

80 ilde vergi tahakkuku geçen yıla göre artarken, vergi tahsilatı artan il sayısı ise 70'dekaldı; başka deyişle 11 ilde tahsilat (nominal bazda) düşüş gösterdi.

Geçen yıla göre yüzde 50 ile en hızlı tahsilat artışı pastada küçük paya sahip illerden Adıyaman'da gerçekleşti.

Tahsilat artışında bu ili yüzde 39,5'le Karabük, yüzde 28,9'la Bolu, yüzde 24,5'le Bitlis, yüzde 24,1'le Bayburt ve Karaman, yüzde 23,2 ile Çankırı, yüzde 23'le Gaziantep, yüzde 21,4'le Sinop ve yüzde 21'le Rize izledi.

Vergi tahsilatında geçen yıla göre en çarpıcı düşüş ise Suriyeli mülteci sayısının il nüfusunu geçtiği Kilis'te yaşandı. Bu ilde on ayda tahsil edilen vergi miktarı, geçen yılın aynı dönemindekinin yüzde 32,8 altında kaldı.

Tahsilattaki düşüş oranında bu ilin ardından yüzde 18,1'le Zonguldak, yüzde 12 ile Şırnak, yüzde 6,7 ile Siirt, yüzde 4,4'le Batman, yüzde 4,2 ile Tekirdağ, yüzde 2,5'le Yalova, yüzde 1'le Burdur, yüzde 0,9'la Antalya, yüzde 0,7 ile Mersin ve yüzde 0,3 ile Mardin geldi.

İlk on ayda vergi tahsilatı (Milyon TL)

En çok artan		En az fazla gerileyen	
Adıyaman	50,04	Mersin	-0,65
Karabük	39,50	Antalya	-0,87
Bolu	28,88	Burdur	-1,02
Bitlis	24,48	Yalova	-2,49
Bayburt	24,13	Tekirdağ	-4,22
Karaman	24,11	Batman	-4,39
Çankırı	23,20	Siirt	-6,72
Gaziantep	22,99	Şırnak	-11,99
Sinop	21,43	Zonguldak	-18,06
Rize	21,03	Kilis	-32,80

TAHSİLAT/TAHAKKUK ORANI EN YÜKSEK İL KOCAELİ

İlk on ayda tahsil edilen verginin tahakkuka oranında 81 il içinde ilk sırada yüzde 90,5’le Kocaeli yer aldı. Bu ili yüzde 84,1’le Tunceli, yüzde 82,4’le İzmir, yüzde 78,8’le Mersin, yüzde 78,6 ile Rize izledi. İstanbul yüzde 78,2, Edirne yüzde 77,1, Tekirdağ yüzde 75,4, Hatay yüzde 74,6, Ankara yüzde 73,4’le vergi tahsilatının tahakkuka oranı en yüksek ilk on il arasında yer aldı.

Vergide tahsilat/tahakkuk oranında bu illeri yüzde 73,3’le Ardahan, yüzde 71,1’le Çankırı, yüzde 70,8’le Kahramanmaraş ve yüzde 70,7 ile Samsun ve Bayburt izlerken, 66 ilde oran yüzde 70’in altında kaldı.

TAHSİLAT ORANI VAN VE MARDİN’DE YÜZDE 20’LERDE

İlk on ayda 81 il içinde vergi tahsilatının tahakkuka oranı en düşük yüzde 22,6 ile Van ve yüzde 23,9’la Mardin’de gerçekleşti.

Hakkari yüzde 30,6, Şırnak yüzde 33,1, Kilis yüzde 34,7 ile tahsilat oranını en düşük iller arasında yer aldı. Bu oran Düzce’de yüzde 42,9, Kırıkkale’de yüzde 44,2, Sakarya’da yüzde 44,7, Sivas’ta yüzde 45,6, Batman’da yüzde 45,8, Iğdır’da yüzde 47, Diyarbakır’da yüzde 47 düzeyinde oluştu.

Tahsilatın tahakkuka oranı diğer 54 ilde ise yüzde 50-70 aralığında gerçekleşti.

Tahsilat/tahakkuk oranı en yüksek ve en düşük 10 il (%)

En yüksek		En düşük	
Kocaeli	90,5	Batman	45,8
Tunceli	84,1	Sivas	45,6
İzmir	82,4	Sakarya	44,7
Mersin	78,8	Kırıkkale	44,2
Rize	78,6	Düzce	42,9
İstanbul	78,2	Kilis	34,7
Edirne	77,1	Şırnak	33,1
Tekirdağ	75,4	Hakkari	30,6
Hatay	74,6	Mardin	23,9
Ankara	73,4	Van	22,6

81 İLİN 73’ÜNDE TAHSİLAT/TAHAKKUK ORANI GERİLEDİ

Ocak-Ekim dönemleri itibariyle vergi tahsilatının tahakkuka oranı 81 ilin 73’ünde geçen yıla göre geriledi.

İlk on aylık dönemde vergi tahsilatının tahakkuk eden vergiye oranı Kırklareli 1,7, Bolu 1,6, Adıyaman 1, Bayburt 0,9, Karabük 0,8, Sinop 0,6, Kars ve Kocaeli 0,1 puan olmak üzere sadece 8 ilde geçen yılın aynı dönemindeki oranın üzerinde gerçekleşirken, diğer illerin tümünde ise tahsilatın tahakkuka oranı geçen yıla göre düşüş gösterdi.

Tahsilat/tahakkuk oranı en fazla düşen il 24,4 puanla Kilis oldu. Bu ili 14,3 puanla Siirt, 14,1 puanlık düşüşle Bitlis, 13,5 puanlık düşüşle Diyarbakır, 12,7 puanlık düşüşle Şırnak, 10,9 puan düşüşle Batman izledi.

Mardin 9,7, Sakarya 7,9, Düzce 7,7, Van 7,1, Hatay ve Antalya 6,8, Burdur 6,6, Zonguldak ve Hakkari 6,5, Kayseri 6,4, Elazığ 6,3, Aksaray 6 puanlı, tahsilat/tahakkuk oranı hızlı düşen iller arasında yer aldı.

Daha sonra 5,9 puan düşüşle Kırıkkale, 5,7 puanla Şanlıurfa, Yalova ve Konya, 5,6 puan düşüşle Samsun, 5,5 puan düşüşle Eskişehir, 5,3 puan düşüşle Bingöl ve Bursa, 5,1 puan düşüşle Denizli, 5 puanlık düşüşle Niğde ve Tekirdağ illeri geldi. Kalan 42 ilde de tahsilat/tahakkuk oranında geçen yıla göre 0,1 puanla 4,6 puan arasında düşüşler yaşandı.

Vergi tahsilat oranı en fazla düşen iller (Ocak-Ekim)

	2015	2016	Değ. (Puan)
Kilis	59,2	34,7	-24,4
Siirt	73,2	58,9	-14,3
Bitlis	71,1	57,0	-14,1
Diyarbakır	60,5	47,0	-13,5
Şırnak	45,8	33,1	-12,7
Batman	56,6	45,8	-10,9
Mardin	33,6	23,9	-9,7
Sakarya	52,6	44,7	-7,9
Düzce	50,7	42,9	-7,8
Osmaniye	65,2	57,5	-7,7

ON AYDA KİŞİ BAŞINA EN FAZLA VERGİYİ KOCAELİLİ ÖDEDİ

Ocak-Ekim döneminde nüfus başına en fazla vergi ödeyen il, 26 bin 133 TL ile Kocaeli oldu. Toplam nüfusu 1 milyon 780 bin 55 kişi olan bu ilden on ayda 46 milyar 518 milyon 280 bin TL vergi tahsil edildi. Kocaeli, kişi başına elde edilen vergi gelirinde, üç büyük metropol olan İstanbul, Ankara ve İzmir'i açık farkla geride bıraktı.

Kişi başına vergi tahsilatında Kocaeli'nin en yakın takipçisi 11 bin 194 TL ile İstanbul oldu. Ancak İstanbullu mükelleflerin kişi başına ödediği vergi miktarı, Kocaeli'nin yarısı düzeyine bile ulaşmadı.

Bu illeri kişi başına 10 bin 60 TL'lik vergi tahsilatı ile İzmir, 7 bin 925 TL ile Ankara, 3 bin 619 TL ile Tekirdağ izledi. Mersin 3 bin 501, Bursa 2 bin 802, Zonguldak 2 bin 420, Hatay 2 bin 341, Antalya bin 883 TL ile kişi başına en fazla vergi tahsilatı gerçekleştirilen on il arasında yer aldı.

Ülke nüfusu içindeki oranı 35 milyon 820 bin 27 kişi ile yüzde 45,5 olan, buna karşılık 321 milyar 106 milyon 702 bin TL ile on aylık vergi tahsilatının yüzde 88'ini karşılayan bu on ilin ortalamasında kişi başına vergi tahsilatı 8 bin 964 TL'ye geldi.

42 milyon 921 bin 26 kişi ile ülke nüfusunun yüzde 54,5'ini oluşturan diğer 71 ilden ise on ayda 43 milyar 928 milyon 100 bin TL vergi tahsil edildi. 71 ilden kişi başına bin 23 TL vergi geliri elde edildi.

On aylık verilere göre kişi başına düşen vergi tahsilatı Türkiye genelinde ise 4 bin 636 TL olarak gerçekleşti.

Kişi başına en çok vergi ödeyen iller (Ocak-Ekim)

	Nüfus (Kişi)	Vergi Tahsilatı (Bin TL)	Kişi başına ödenen vergi (TL)
Kocaeli	1.780.055	46.518.280	26.133
İstanbul	14.657.434	164.073.972	11.194
İzmir	4.168.415	41.933.284	10.060
Ankara	5.270.575	41.771.195	7.925
Tekirdağ	937.910	3.394.464	3.619
Mersin	1.745.221	6.109.626	3.501
Bursa	2.842.547	7.964.679	2.802
Zonguldak	595.907	1.441.971	2.420
Hatay	1.533.507	3.590.639	2.341
Antalya	2.288.456	4.308.592	1.883
10 il	35.820.027	321.106.702	8.964
71 il	42.921.026	43.928.100	1.023
TÜRKİYE	78.741.053	365.034.802	4.636

KİŞİ BAŞINA EN AZ VERGİ ÖDEYEN İLLER

Kişi başına vergi tahsilatının en düşük olduğu illerin başında; bölgeler arası gelişmişlik uçurumunda en yoksul kalmış, terörün kısılcacında, yatırımsızlık ve dolayısıyla üretim ve istihdam açlığı çeken, diğer bölgelere göç vermeye devam eden Doğu ve Güneydoğu illeri geliyor.

Ocak-Ekim döneminde kişi başına en az vergi toplanan il ise sadece 196 TL ile Şırnak oldu. Kilis 238, Mardin 247, Hakkari 284, Van 306, Iğdır 359, Muş 365, Ağrı 406, Bingöl 423 ve Siirt 426 TL ile kişi başına en az vergi ödeyen on il arasında yer aldı. Kişi başına vergi tahsilatında bu illeri, yine aynı bölgelerdeki iller izliyor. Sıralamada ilk on ilin ardından 435 TL ile Bitlis, 440 TL ile Adıyaman, 479 TL ile Şanlıurfa, 546 TL ile Kars, 547 TL ile Gümüşhane, 548 TL ile Batman, 551 TL ile Ardahan geliyor.

Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Tokat, on ayda kişi başına 584, Orta Anadolu'da yer alan Yozgat 620, Doğu Karadeniz illerinden Bayburt 622, yine Orta Anadolu'daki Karaman 632 TL ile sonraki sıraları paylaşıyor.

Güneydoğu illerinden Diyarbakır'da 640 TL olan kişi başına vergi tahsilatı, Orta Anadolu illerinden Kırıkkale'de 644 TL, Niğde'de 665 TL, Karadeniz illerinden Sinop'ta 723'ye çıkıyor.

On aylık verilere göre kişi başına vergi tahsilatı diğer 46 ilde ise 725 TL ile bin 826 TL aralığında değişiyor.

Kişi başına en az vergi ödeyen iller (Ocak-Ekim)

	Nüfus (Kişi)	Vergi tahsilatı (Bin TL)	Kişi başına Ödenen vergi (TL)
Şırnak	490.184	95.979	196
Kilis	130.655	31.091	238
Mardin	796.591	196.424	247
Hakkari	278.775	79.226	284
Van	1.096.397	335.184	306
Iğdır	192.435	69.085	359
Muş	408.728	149.304	365
Ağrı	547.210	222.207	406
Bingöl	267.184	113.118	423
Siirt	320.351	136.588	426

81 ilin vergi performansı (Ocak-Ekim; Milyon TL)(*)

	2015				2016				Değişim (%)		Tahs./ Tahak. değ. (Puan)
	Tahakkuk	Tahsilat	Tahs./Tah. (%)	Tahsilatta Payı (%)	Tahakkuk	Tahsilat	Tahs./Tah. (%)	Tahsilatta Payı (%)	Tahak.	Tahsilat	
Merkez	3.166,0	3.166,0	100,0	0,9	1.193,6	1.193,6	100,0	0,3	-62,3	-62,3	0,0
Kocaeli	44.473,2	40.201,7	90,4	12,1	51.412,4	46.518,3	90,5	12,7	15,6	15,7	0,1
Tunceli	63,0	54,2	86,1	0,0	75,4	63,4	84,1	0,0	19,8	17,0	-2,0
İzmir	43.818,8	37.213,7	84,9	11,2	50.914,9	41.933,3	82,4	11,5	16,2	12,7	-2,6
Mersin	7.542,4	6.149,6	81,5	1,8	7.754,1	6.109,6	78,8	1,7	2,8	-0,6	-2,7
Rize	625,6	496,3	79,3	0,1	764,3	600,7	78,6	0,2	22,2	21,0	-0,7
İstanbul	182.827,2	151.226,2	82,7	45,4	209.846,8	164.074,0	78,2	44,9	14,8	8,5	-4,5
Edirne	867,3	692,5	79,8	0,2	935,5	720,8	77,1	0,2	7,9	4,1	-2,8
Tekirdağ	4.405,9	3.544,0	80,4	1,1	4.499,5	3.394,5	75,4	0,9	2,1	-4,2	-5,0
Hatay	4.345,1	3.536,6	81,4	1,1	4.815,5	3.590,6	74,6	1,0	10,8	1,5	-6,8
Ankara	48.004,1	36.827,1	76,7	11,0	56.887,0	41.771,2	73,4	11,4	18,5	13,4	-3,3
Ardahan	62,8	46,9	74,7	0,0	74,7	54,7	73,3	0,0	18,8	16,6	-1,4
Çankırı	159,5	118,1	74,1	0,0	204,8	145,6	71,1	0,0	28,4	23,2	-3,0
K.Maraş	1.035,4	770,3	74,4	0,2	1.235,4	875,1	70,8	0,2	19,3	13,6	-3,6
Samsun	2.401,3	1.833,0	76,3	0,5	2.765,2	1.956,3	70,7	0,5	15,2	6,7	-5,6
Bayburt	56,4	39,4	69,8	0,0	69,1	48,9	70,7	0,0	22,5	24,1	0,9
Trabzon	1.605,8	1.191,6	74,2	0,4	1.880,1	1.313,3	69,9	0,4	17,1	10,2	-4,3
Gümüşhane	95,0	70,0	73,7	0,0	119,5	82,8	69,3	0,0	25,7	18,4	-4,3
Isparta	563,2	394,3	70,0	0,1	660,3	454,8	68,9	0,1	17,2	15,4	-1,1
Muş	171,6	125,8	73,3	0,0	216,8	149,3	68,9	0,0	26,4	18,7	-4,5
Zonguldak	2.343,7	1.759,8	75,1	0,5	2.102,2	1.442,0	68,6	0,4	-10,3	-18,1	-6,5
Çanakkale	1.013,5	715,2	70,6	0,2	1.159,4	793,4	68,4	0,2	14,4	10,9	-2,1
Balıkesir	2.061,1	1.461,0	70,9	0,4	2.493,0	1.703,9	68,3	0,5	21,0	16,6	-2,5
Kars	200,3	133,6	66,7	0,0	239,0	159,7	66,8	0,0	19,3	19,5	0,1
Artvin	270,5	190,8	70,5	0,1	311,7	208,2	66,8	0,1	15,2	9,1	-3,7
Bursa	10.307,3	7.424,5	72,0	2,2	11.938,4	7.964,7	66,7	2,2	15,8	7,3	-5,3
Erzincan	237,0	161,9	68,3	0,0	275,8	180,7	65,5	0,0	16,4	11,6	-2,8
Ağrı	274,7	185,4	67,5	0,1	339,5	222,2	65,4	0,1	23,6	19,9	-2,0
Kastamonu	511,7	351,0	68,6	0,1	588,6	382,8	65,0	0,1	15,0	9,0	-3,6
Elazığ	654,2	465,9	71,2	0,1	819,1	532,2	65,0	0,1	25,2	14,2	-6,3
Erzurum	865,8	588,4	68,0	0,2	1.045,8	678,7	64,9	0,2	20,8	15,3	-3,1
Ekişehir	1.830,9	1.274,5	69,6	0,4	2.288,3	1.467,1	64,1	0,4	25,0	15,1	-5,5
Çorum	561,6	380,2	67,7	0,1	690,7	441,9	64,0	0,1	23,0	16,2	-3,7
Bolu	534,1	328,6	61,5	0,1	671,1	423,5	63,1	0,1	25,7	28,9	1,6
Kayseri	2.596,9	1.802,5	69,4	0,5	3.288,0	2.073,1	63,1	0,6	26,6	15,0	-6,4
Giresun	421,3	283,3	67,2	0,1	491,3	309,3	62,9	0,1	16,6	9,2	-4,3
Sinop	195,1	121,6	62,3	0,0	234,7	147,6	62,9	0,0	20,3	21,4	0,6
Kırşehir	282,1	180,8	64,1	0,1	330,3	205,9	62,3	0,1	17,1	13,9	-1,7
Malatya	934,5	600,8	64,3	0,2	1.091,9	680,1	62,3	0,2	16,9	13,2	-2,0
Kütahya	806,5	510,7	63,3	0,2	886,3	545,9	61,6	0,1	9,9	6,9	-1,7
Burdur	424,9	289,4	68,1	0,1	465,7	286,5	61,5	0,1	9,6	-1,0	-6,6
Bingöl	140,2	93,6	66,8	0,0	184,0	113,1	61,5	0,0	31,3	20,8	-5,3
Aksaray	702,6	473,0	67,3	0,1	923,7	566,4	61,3	0,2	31,5	19,7	-6,0
Nevşehir	371,5	238,8	64,3	0,1	418,0	254,1	60,8	0,1	12,5	6,4	-3,5
Manisa	2.402,9	1.543,1	64,2	0,5	2.902,4	1.759,2	60,6	0,5	20,8	14,0	-3,6
Ordu	794,6	512,4	64,5	0,2	911,3	550,2	60,4	0,2	14,7	7,4	-4,1
Bartın	241,7	150,2	62,2	0,0	282,1	169,1	59,9	0,0	16,7	12,5	-2,2
Konya	3.679,8	2.395,6	65,1	0,7	4.597,5	2.729,6	59,4	0,7	24,9	13,9	-5,7
Afyon	804,6	504,9	62,8	0,2	974,0	576,0	59,1	0,2	21,1	14,1	-3,6
Siirt	200,0	146,4	73,2	0,0	231,8	136,6	58,9	0,0	15,9	-6,7	-14,3
Muğla	2.122,3	1.269,0	59,8	0,4	2.545,4	1.491,2	58,6	0,4	19,9	17,5	-1,2
Denizli	1.989,0	1.257,8	63,2	0,4	2.427,8	1.411,5	58,1	0,4	22,1	12,2	-5,1
Osmaniye	615,9	401,5	65,2	0,1	720,5	414,3	57,5	0,1	17,0	3,2	-7,7
Yalova	667,2	420,9	63,1	0,1	715,0	410,4	57,4	0,1	7,2	-2,5	-5,7
Tokat	525,9	323,4	61,5	0,1	605,3	347,2	57,4	0,1	15,1	7,3	-4,1
Antalya	6.784,7	4.346,4	64,1	1,3	7.525,7	4.308,6	57,3	1,2	10,9	-0,9	-6,8
Bitlis	167,3	119,0	71,1	0,0	259,8	148,1	57,0	0,0	55,3	24,5	-14,1

Karabük	376,2	211,3	56,2	0,1	517,5	294,7	57,0	0,1	37,6	39,5	0,8
Aydın	1.812,5	1.045,3	57,7	0,3	2.134,4	1.178,0	55,2	0,3	17,8	12,7	-2,5
Yozgat	392,5	227,5	58,0	0,1	474,2	260,1	54,9	0,1	20,8	14,4	-3,1
Uşak	511,0	290,8	56,9	0,1	636,7	348,7	54,8	0,1	24,6	19,9	-2,1
Adıyaman	331,7	176,8	53,3	0,1	488,9	265,3	54,3	0,1	47,4	50,0	1,0
Adana	4.534,3	2.753,9	60,7	0,8	5.557,9	2.985,6	53,7	0,8	22,6	8,4	-7,0
Niğde	333,8	193,7	58,0	0,1	434,3	230,2	53,0	0,1	30,1	18,9	-5,0
Karaman	218,6	123,3	56,4	0,0	289,9	153,0	52,8	0,0	32,6	24,1	-3,6
Bilecik	348,8	198,7	57,0	0,1	414,5	217,1	52,4	0,1	18,8	9,2	-4,6
Urfa	1.349,2	780,6	57,9	0,2	1.738,3	905,8	52,1	0,2	28,8	16,0	-5,7
Kırklareli	663,4	326,4	49,2	0,1	770,3	391,9	50,9	0,1	16,1	20,1	1,7
Amasya	447,4	232,5	52,0	0,1	527,0	265,2	50,3	0,1	17,8	14,1	-1,7
Gaziantep	3.067,8	1.606,9	52,4	0,5	3.956,5	1.976,3	50,0	0,5	29,0	23,0	-2,4
Diyarbakır	1.620,5	980,4	60,5	0,3	2.250,3	1.058,4	47,0	0,3	38,9	7,9	-13,5
İğdır	122,4	59,8	48,9	0,0	147,0	69,1	47,0	0,0	20,1	15,5	-1,9
Batman	573,2	324,6	56,6	0,1	678,3	310,3	45,8	0,1	18,3	-4,4	-10,9
Sivas	1.070,9	489,4	45,7	0,1	1.259,1	574,0	45,6	0,2	17,6	17,3	-0,1
Sakarya	1.780,8	937,0	52,6	0,3	2.153,5	963,5	44,7	0,3	20,9	2,8	-7,9
Kırıkkale	346,2	173,5	50,1	0,1	393,6	174,1	44,2	0,0	13,7	0,4	-5,9
Düzce	696,3	353,1	50,7	0,1	908,4	389,8	42,9	0,1	30,5	10,4	-7,8
Kilis	78,2	46,3	59,2	0,0	89,5	31,1	34,7	0,0	14,5	-32,8	-24,4
Şırnak	238,2	109,1	45,8	0,0	290,2	96,0	33,1	0,0	21,8	-12,0	-12,7
Hakkari	193,1	71,5	37,0	0,0	259,2	79,2	30,6	0,0	34,2	10,8	-6,5
Mardin	585,7	197,0	33,6	0,1	820,2	196,4	23,9	0,1	40,0	-0,3	-9,7
Van	1.094,9	324,7	29,7	0,1	1.484,5	335,2	22,6	0,1	35,6	3,2	-7,1
Türkiye	418.615,4	333.337,3	79,6	100,0	482.973,7	365.034,8	75,6	100,0	15,4	9,5	-4,0

(*): 2016 tahsilat/tahakkuk oranına göre sıralı.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

TEHDİTLER

2016 yılını geride bırakmaya az bir zaman kalırken; 2008-2009 krizinin sarsıntılarını hala üzerinden atamayan küresel ekonomide sıkıntılar şekil değiştirerek devam ediyor. Adeta ateş çemberine dönen yakın çevremizdeki komşularla normal ekonomik ve siyasal ilişkilerin yeniden başlaması için gerekli olan silahların susması, sıcak savaşın sona ermesinin zamanlamasını kestirmek de güç. Dış politikadaki gerilimler, Rusya ve komşu Ortadoğu ülkeleri ile ticaret ve turizm gelirlerinde gerilemeye yol açtı. Uzun yıllardır can ve mal kaybı yaşatan, huzur ve istikrarı tehdit eden terör de çeşitlenerek devam ediyor. Bütün bunların üzerine Türkiye, 15 Temmuz bir darbe girişimi yaşadı, adeta bir stres testinden geçti.

Uluslararası rating kuruluşlarının Türkiye'ye yönelik not indirimleri, yabancı yatırımcı nezdinde etkilerini gösteriyor. Bu gelişmeler, üretim, tüketim ve yatırımları baskılıyor, büyüme hızını düşürüyor. Öte yandan sistem-rejim değişikliği bağlamında süren tartışmaların yol açtığı gerilim, ekonomiye de yansıyor.

Tüm bu gelişmelerin yatırımcı güveninde yol açtığı olumsuz etkiyle sermaye akımlarının olumsuzlaşmasına dönmesi, döviz kurlarında hızlı bir yükselişe yol açtı. Kurlardaki sıçrama, yüklü döviz borçları bulunan reel sektör kuruluşlarının mali yapısını tehdit ediyor.

Son üç ayda siyasi alandaki gerilim ve ekonomide yaşanan kırılganlığın vergi ile ilgili göstergelere bir ölçüde yansıdığı görülüyor. Vergide tahsilat/tahakkuk oranındaki düşüşü ve tüketim üzerinden tahsil edilen dolaylı vergilerdeki reel gerilemeyi bu yönde değerlendirmek mümkün.

AP'nin Türkiye ile müzakereleri dondurma yönündeki tavsiye kararı, ardından dövizde yaşanan hızlı yükselişin dış borçlar ve özellikle reel sektörde yaratacağı olumsuz etkiler ve bunun üretime, vergi doğuran faaliyetlere ve istihdama yansımaları önlenemezse, olumsuz sonuçları yılın son çeyreğine ait vergi istatistiklerine yansıtacaktır.

ABD Merkez Bankası Fed'in Aralık toplantısında alacağı olası bir faiz artırım kararı da olumsuzlukları büyütecek bir faktör. Bir arada etkisini gösteren tüm bu olumsuz faktörlerin ekonomiyi daraltıcı etkisinin, vergi performansına da olumsuz yansımaları beklenen bir gelişme.

FIRSATLAR

Ancak bu problem alanlarında çözüm yönünde kaydedilecek olumlu gelişmeler ise güveni, ekonomide istikrarı, üretim, tüketim ve vergi doğuran faaliyetlerin hacminde büyümeyi, vergi tahsilatında performans artışını beraberinde getirecektir.

Öte yandan 6736 Sayılı Kanun kapsamında yapılandırılan borçların ilk taksit ödeme süresi 30 Kasım'da sona erdi. Resmi makamların açıklamalarına göre borcu olan 6,3 milyon vatandaşın 4,8 milyonundan yeniden yapılandırma için başvuru geldi; 77,6 milyar TL'lik kamu alacağı yapılandırılırken, ilk günlük tahsilatın 7,5 milyar liraya ulaştığı bildirildi. Söz konusu yapılandırma kapsamında elde edilecek ilave gelirler de vergi performansını iyileştirici etki yapacaktır.

ÖNERİLER

Ekonomik büyümeyi, vergi performansını olumsuz etkileyen, durgunluğun aşılması, piyasaların canlandırılması için;

- **Vergi indirimleri**
 - Tüketimde durgunluğun aşılması için bazı harcama kalemlerinde vergi indirimine gidilmeli. Özellikle konut, otomobil, beyaz eşya, bilgisayar, elektrik elektronik, mobilya gibi ürünlerde satışları artırmak, stokları eritmek için ÖTV ve KDV indirimlerine gidilmelidir. Bu önlemin piyasaları canlandırıcı etkisi dolayısıyla, vergi indirimi yüzünden vergi gelirinde azalma bir yana satışlardaki artış paralelinde vergi tahsilatı artacaktır.
- **Tapu harçları**
 - Halen alıcı ve satıcıdan toplam yüzde 4 oranında tahsil edilen tapu harcının yüzde 1-2 düzeyine indirilmesi, satışları ve dolayısıyla devletin harç tahsilatını artıracak, inşaat ve paydaş sektörlerin canlanmasına katkı yapacaktır.
- **Kamunun altyapı yatırımları**
 - Merkezi ve yerel yönetimlerin yol, su ve elektrik gibi yatırım harcamalarının artırılması işsizliğin azaltılması ve piyasanın canlandırılmasına katkı yapacaktır.
- **Dar ve sabit gelirliye ödemeler**
 - Tüketimin canlandırılması için kamu çalışanları, esnaf ve çiftçilere yapılacak geçici ödemeler de piyasanın canlanması sağlayacaktır. Yapılan ödemeler bu kesimlerin harcama eğilimini, bu da vergi gelirlerini artırır.
 - Ücret, maaş ve aylıklara yapılacak artışlarda enflasyonun birkaç puan üzerinde sağlanacak reel artışlar, dar ve sabit gelirli kesimlerin alım gücünü yükseltecek, bu da piyasaya yansıtacaktır.
- **Asgari ücret**
 - Devlet desteğinin uygulama süresinin uzatılması, işletmelerin yükünü hafifletecek, istihdam seviyesinin korunmasına da katkı sağlayacaktır.
- **Kredi kartı ve tüketici kredileri**
 - Vatandaşların tüketiminin büyük bölümünü gerçekleştirdiği kredi kartları ve tüketici kredileri ile yapılan alışverişlerde, üretiminde yerli girdi oranı yüksek ürünler lehine farklılaştırılmış biçimde yeni vade uzatımına gidilmelidir.

- Konut alımlarında fiyat üzerinden kredilendirme oranı yükseltilmelidir.
- Tüketici kredilerini ödemekte zorlanan yurttaşlar için yeniden yapılandırma imkanları getirilmelidir.
- **Yerli girdi kullanımı**
 - Üretimde yerli girdi kullanan sanayicilere yönelik teşvikler geliştirilerek fonksiyonel hale getirilmelidir. Böylece döviz darlığında kurları yükselten yüksek döviz talebi kısılacak, aynı zamanda üretim ve ihracatın katma değeri artarken, yerli ara malı sanayinin gelişimine, vergi ve istihdam artışına katkı sağlanacaktır.
- **Döviz borçları için önlemler**
 - Şirketleri döviz cinsinden borçlanmamaya teşvik edici, hatta borçlanan şirketlerin teşvik önlemlerinden yararlanmasını engelleyici türden caydırıcı önlemler alınmalı.
 - Şirketler döviz cinsinden borçlarını TL cinsinden borçlanmaya çevirmeye teşvik edilmeli.
- **AB süreci**
 - AB ile yaşanan pürüzler diplomatik süreçlerle giderilmeli; Batı için güvenilir bir partner olmanın kaldıracağı olan AB'ye üyelik süreci yeniden canlandırılmalıdır.
- **Tarım sektörü**
 - Tarım için stratejik plan hazırlanmalı, ülkenin gıdada dışa bağımlılığını azaltıcı, tarımsal üretimi ve ihracatı artırıcı önlemler alınmalı; sektörün ülkenin ihracat kapasitesine, istihdamına katkısı artırılmalıdır.
- **KOBİ'lere yönelik önlemler**
 - Ülkemizde de işletmelerin yüzde 99,8'ini oluşturan, toplam istihdamın yüzde 78'ini, toplam katma değerini yüzde 55'ini, toplam satışların yüzde 65'ini gerçekleştiren KOBİ'lerin mali darboğaza girmemesi, faaliyetini sürdürebilmesi için proaktif önlemler alınmalı, sorunlu kredileri yeniden yapılandırılmalı, finansman kaynaklarına ulaşımını kolaylaştırıcı, üretimde verimliliği gözetilen paketler uygulamaya konulmalıdır.
- **Güven önlemleri**
 - Tüketici, üretici ve yatırımcı eğilimlerine; dolayısıyla ekonomideki gidişata etki eden "psikolojik" faktör de dikkate alındı. Siyasi gerilim havası ve belirsizlik algısını gidermek, öngörülebilirliği artırmak için hem vatandaşta hem piyasalarda güven oluşturacak yaklaşımlar ortaya konulmalıdır. Bu, yabancı yatırımcı davranışını ve sermaye hareketlerini de olumlu yönde etkileyecektir.